

Nr 250.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anordnande vid Offers gård i Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket; given Stockholms slott den 19 mars 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

J. B. Johansson.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDBLAD, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Johansson anför:

I nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition, punkt 10, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet som kunde varda riksdagen förelagd, för upprättande vid Offers gård i Boteå socken av Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket beräkna för budgetåret 1930/1931 ett belopp av 85,000 kronor.

Sedan utredningen i ärendet numera blivit slutförd, får jag ånyo anmäla detsamma till behandling.

Förberedande
utredning.

Med anledning av väckt motion (II:290/1920) anhöll riksdagen i skriftelse den 15 juni 1920 (nr 364), att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning dels rörande utvidgning av den försöksverksamhet på jordbruksområdet, vilken redan då bedrevs vid de fasta försöksstationerna, dels ock rörande anordnande av fasta försöksgårdar för jordbruket samt därefter för riksdagen framlägga förslag i frågan.

Sedan Kungl. Maj:t härefter infordrat utlåtande av lantbruksstyrelsen samt av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, anbefalldes Kungl. Maj:t den 26 november 1920 styrelsen för centralanstalten att verkställa den av riksdagen begärda undersökningen, därvid styrelsen jämväl skulle hava att taga under övervägande en av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjord framställning om statsbidrag till anordnande av ett fast demonstrations- och försöksfält å myrjord vid Åsträsk i Västerbottens län.

För verkställande av det sålunda givna uppdraget tillsattes av styrelsen för centralanstalten den 21 januari 1921 en *kommitté*, vilken den 20 juni 1925 avgav betänkande med utredningar och förslag (statens offentliga utredningar 1925: 32). Kommitténs förslag utmynnade i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att fasta försöksgårdar måtte upprättas inom landet enligt en av kommittén framlagd plan. Försöksgårdarnas antal skulle till att börja med begränsas till fem, därav fyra för jordbruksförsök och en för husdjursförsök. Av dessa skulle en förläggas till Skaraborgs län för försök å den styva leran, en till sandjordsområdet i Kristianstads län, en till mellersta Norrlands fastmarksområde i Väster-norrlands län och en till Örebro län för lättlerområdena inom Mälar- och Hjälmabygden. Försöksgården för husdjursförsök borde förläggas så nära den centrala försöksledningen i Stockholm som möjligt. Två av jordbruksförsöksgårdarna borde omedelbart inrättas, nämligen en för lerjordsområdet i Skaraborgs län och en för mellersta Norrlands fastmarksjordar i Väster-norrlands län. För ändamålet borde av riksdagen begäras dels ett engångsanslag å 100,000 kronor för de båda försöksgårdarnas iordningställande och dels ett årsanslag av 50,000 kronor för deras drift.

Beträffande de s. k. fasta försöksstationerna ifrågasatte kommitterade, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att höja det ordinarie anslaget till fast försöksverksamhet vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor från 8,000 kronor till 13,000 kronor för inrättande av fasta försöksstationer vid ytterligare tio skolor.

Slutligen föreslog kommittén vidkommande den av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjorda framställningen om ett fast försöksfält vid Åsträsk, att densamma ej måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Ur kommitténs betänkande må här i korthet anföras följande:

Efter att hava närmare redogjort för utvecklingen av försöksväsendet på jordbruksområdet i vårt land har kommittén framhållit, att vid den

år 1905 tillkomna centralanstalten för berörda försöksväsende särskilt dess avdelningar för jordbruksförsök samt för husdjurskötsel och mejerihantering stått i nära kontakt med det praktiska jordbruket. Sålunda förfogade jordbruksavdelningen över femton med statsbidrag underhållna s. k. fasta försöksstationer, anordnade vid lantbruks- och lantmannaskolor. Genom samarbete med den av hushållningssällskapen anordnade lokala försöksverksamheten anlades och kontrollerades årligen ett betydligt antal gödslings-, bearbetnings-, växtodlings- och ogräsförsök. Centralanstaltens husdjursavdelning hade sina praktiska utfodringsförsök förlagda till i olika delar av landet belägna privata försöksgårdar, och mejeriförsöken hade, utom i ett i Stockholm beläget centralmejeri, också utförts vid mejerier i landsorten. Både jordbruks- och husdjursavdelningarna hade emellertid saknat egna fasta försöksgårdar. Särskilt för jordbruksavdelningen hade denna brist varit synnerligen kännbar. Med dylika försöksgårdar avsåges sådana gårdar, där försök kunde fullföljas under en längre följd av år samt övervakas av fast, särskilt för ändamålet utbildad och anställd samt å gården stationerad personal, som kunde in i alla detaljer övervaka försöken. Gårdens drift skulle även helt vara inriktad på att, under iakttagande av största möjliga hushållning, skapa bästa förutsättningar för fullföljande av försöksplanerna. Den fasta försöksverksamhet, som utfördes vid försöksstationerna å lantbruks- och lantmannaskolor, ersatte icke dylika fasta försöksgårdar, enär man endast vid fasta försöksgårdar kunde få erforderliga garantier för, att försöksplanen bleve riktigt uppfattad, att försöken finge nödvändig tillsyn samt att försöksresultaten erhöle önskvärd skärpa och tillförlitlighet. Saknaden av fasta försöksgårdar hade därför medfört, att många för jordbruksnäringen mycket viktiga förhållanden ännu icke kunnat upptagas till experimentell behandling i vårt land. Helt naturligt kunde man genom att nedbringa fordringarna på precision och genom att på den enskilda försöksvärden i största möjliga utsträckning överföra de med försöken förenade kostnaderna pressa ned försökens utgiftsstat långt under kostnaderna för en försöksgårds drift och underhåll. Frånsett frågan om försöksresultatets tillförlitlighet syntes detta förfarings sätt knappast staten fullt värdigt.

För upprättande av fasta försöksgårdar hade styrelsen för centralanstalten redan år 1912 avgivit förslag till Kungl. Maj:t, varjämte olika jordbrukssammanslutningar och korporationer av jordbrukstjänstemän uttalat sig för inrättande i vårt land, liksom fallet vore i våra grannländer och de större kulturländerna, av dylika försöksgårdar.

De försöksuppgifter, som vid de fasta försöksgårdarna komme att bliva föremål för prövning, bleve till följd av vårt lands stora utsträckning m. m. ganska varierande. I första hand borde undersökas åtgärder för torrläggningens rätta utförande, bevattningens förutsättningar och ekonomiska genomförbarhet, jordförbättrings- och gödslingsfrågor, jordens riktiga bearbetning under trädesåret samt vid höst- och vårbruket, användning av mekanisk kraft och dragare, undersökning av arbetseffekten m. m. Ävenledes borde upptagas frågorna om lämpliga växtföljder, kontrollodling av nyare kulturväxter och varieteter, olika bärgningsmetoder, bästa sättet för åkerjordens läggande i vall samt för flerårig gräsodling, ogrärens bekämpande m. m. Till en början borde ett mindre omfattande arbetsprogram utarbetas, vilket i mån av tid och arbetskrafter kunde utvidgas.

Men icke allenast centralanstaltens jordbruks- och husdjursavdelningar

skulle hava gagn av de fasta försöksgårdarna. Även för de övriga grenarna av jordbruksforskning, som vid statens centrala jordbruksförsöksanstalt vore representerade, såsom den botaniska, entomologiska och även i någon mån den bakteriologiska och den lantbrukskemiska, komme de blivande fasta försöksgårdarna att fylla ett sedan länge känt behov, då därigenom tillfälle bereddes för dessa avdelningar att på olika platser i landet hava mark tillgänglig för försöks- och undersökningsändamål för de speciella uppgifter, som de hade sig förelagda, utan att därför behöva anlita privata jordägare, något som särskilt när det gällde långvariga och mer arbetskrävande försök vore av stort värde.

Arealen för en försöksgård finge ej vara för snävt tilltagen. För en sådan gård av normal storlek erfordrades en areal av minst 50 hektar till försök användbar odlad och oodlad jord, därvid det vore av vikt att marken vore likartad samt så litet kuperad som möjligt. Försöksgårdarna borde förläggas i närheten av större kommunikationsleder samt hava tillräckligt stora utrymmen inomhus, så att skörden av de olika försöksrutorna kunde på fullt betryggande sätt förvaras, varjämte ladugård och stall borde, såvitt möjligt, vara modernt inredda. Redskap och maskiner borde vara av bästa slag. I övrigt vore det önskvärt, att försöksgårdarna kunde tjäna som mönstergårdar. Vid varje försöksgård borde finnas en föreståndare, som hade den direkta ledningen av gårdens drift ävensom uppgjorde efter överledningens vid centralanstalten direktiv, förslag och detaljerade planer till de försök, som borde anställas vid gården, samt tillsåge, att försöken bleve riktigt utförda och de erhållna resultaten bearbetade. Föreståndaren borde alltefter försöksgårdens storlek och försökens omfattning hava erforderligt antal assistenter. Lämpligt vore även, att elever kunde antagas vid försöksgårdarna.

För att nedbringa kostnaderna för försöksgårdarnas anläggning och drift hade kommittén utgått från, att man i första hand borde söka därtill erhålla någon av statens domäner. Därest detta icke vore möjligt, hade kommittén tänkt sig även den utvägen, att staten skulle genom byte med kronoegendom söka överkomma i enskild ägo befintligt passande jordområde eller gård.

Kommittén har vidare lämnat en översikt över Sveriges viktigaste jordbruksområden och de olika områdenas viktigaste jordbruksproblem, därvid kommittén till bedömande upptagit frågan vilka av landets jordbruksbygder, som borde representeras genom försöksstationer och där försöksgårdar borde upprättas. Kommittén tillrådde, att organisationen med fasta försöksgårdar endast successivt utbyggdes med utgångspunkt från ett visst, högst begränsat antal dylika gårdar. Det vore av stor vikt, att försöksgårdarna komme att representera landets viktigaste jordmånstyper i karakteristisk utbildning och att de förlades till ifrågavarande jordmånstyps mest representativa utbredningsområden. För att erhålla landets viktigaste jordmåns- och klimattyper representerade har kommittén uppgjort förslag på 14 jordbruksområden, vilka i första hand borde representeras, en var genom sin försöksgård. Ekonomiska och försökstekniska skäl ansåges emellertid medföra, att icke ens detta förslag kunde bliva realiserat under de närmaste åren. Kommittén hade därför tänkt sig, att anslag tillsvidare skulle begäras endast för fyra gårdar för jordbruksförsök. Skulle medel icke kunna beviljas för alla fyra gårdarna på en gång, borde början göras med den för den styva leran och den för mellersta Norrland avsedda gården i nu nämnd ordning. Såsom försöks-

gård för den styva leran ansåge kommittén, att bland de föreslagna gårdarna bäst lämpade sig Lanna Borregården på Vara-slätten, och såsom försöksgård för mellersta Norrland ville kommittén förordna den Björkä aktiebolag tillhöriga Offers gård i Ångermanland, vilken sistnämnda gård enligt kommitténs förmenande borde av staten på betryggande villkor arrenderas av bolaget.

Kommitterade hava tillika upprättat en normalplan med kostnadsförslag för en fast försöksgård. Kostnaderna hava beräknats till för lösa inventarier 15,300 kronor, för levande inventarier 14,200 kronor, för anläggningar å en förut bebyggd gård, inbegripet tillbyggnader och reparationer, 25,000 kronor samt för årlig driftkostnad 34,700 kronor, varifrån avginge beräknad inkomst 14,000 kronor.

Den rent administrativa och tekniska ledningen för dessa gårdar skulle tilldelas styrelsen för centralanstalten. Under styrelsen borde försöksgårdarna närmast handhavas av föreståndaren för den avdelning vid anstalten, som hade sig anförtrodd de direkta jordbruksförsöken. Föreståndarna för försöksgårdarna skulle intaga samma ställning som laboratorerna vid centralanstalten. Därjämte borde, för uppehållande av kontakten med det praktiska jordbruket, årligen vid de olika försöksgårdarna anordnas för allmänheten avsedda möten, till vilka borde inbjudas för försöksverksamheten intresserade organisationer och personer inom det område, försöksgården vore avsedd att representera. Efter de för allmänheten avsedda föredragen och demonstrationerna borde dessa jordbruksrepresentanter sättas i tillfälle att tillsammans med försöksledningen diskutera försöksplanen och framlägga sina speciella önskemål.

Ett samarbete borde även ordnas mellan statens olika försöksgårdar och andra statsinstitutioner såsom Sveriges geologiska undersökning, statens meteorologisk-hydrografiska anstalt och statens redskapsprovningsanstalter. Dessutom borde för vissa försök samarbete äga rum med övriga försöksinstitutioner i landet såsom Sveriges utsädesförening, svenska mosskulturforeningen, svenska betes- och vallforeningen samt för norrländska växtodlingsfrågor med kemisk-växtbiologiska anstalten i Luleå.

Såsom förut omförmälts hava kommitterade härutöver tänkt sig upprättad en försöksgård för husdjursförsök, förlagd på ej för långt avstånd från Stockholm.

Med skrivelse den 30 november 1925 överlämnade styrelsen för centralanstalten till Kungl. Maj:ts kommitténs betänkande. Styrelsen omförmälde därvid till en början ärendets dittillsvarande handläggning samt kommitténs förslag om upprättande av fyra försöksgårdar för jordbruksförsök. I det följande påpekade styrelsen, bland annat, hurusom kostnaderna för de föreslagna gårdarnas aptering till försöksgårdar icke ens tillnärmelsevis kunnat beräknas, då kommittén saknat befogenhet att träda i preliminära underhandlingar rörande övertagande av arrenden och dylikt samt medel ej heller stått till förfogande för anskaffande av ritningar och kostnadsförslag beträffande nödiga byggnader m. m. Styrelsen framhöll såsom önskvärt, att en fortsättning av undersökningarna bleve verkställd i ovan antydda hänseende, samt anförde vidare:

De fortsatta undersökningarna skulle hava som mål upprättande av detaljerade kostnadsförslag för övertagande, utbyggande och drift av

var och en av de till försöksgårdar ifrågasatta gårdarna, och skulle därför, förutom beräkningar rörande kostnaderna för inventarier och drift, uppgöras såväl vederbörliga byggnadsritningar med tillhörande kostnads-kalkyler som överslag beträffande kostnaderna för övertagande av respektive gårdar genom köp eller arrende samt beträffande avträdessummor och dylikt. I detta sistnämnda hänseende torde styrelsen böra bemyndigas att, där så erfordrades eller kunde anses lämpligt, ingå preliminära, för Kungl. Maj:t och kronan givetvis ej bindande avtal.

Genom en utredning i huvudsak i enlighet med ovan angivna riktlinjer bleve i främsta rummet vunnet, att för de anslagsbeviljande myndigheterna kunde framläggas såväl med hänsyn till kostnaderna som i övrigt preciserade förslag till försöksgårdar. Härigenom erhöles i sin tur den fördelen, att den nya organisationen, därest densamma bleve av statsmakterna beslutad, snabbt kunde träda i funktion.

Med anledning av vad styrelsen för centralanstalten sålunda anfört fann Kungl. Maj:t den 25 juni 1926 gott uppdraga åt styrelsen att, till fullföljande av det styrelsen i förevarande avseende förut lämnade uppdraget, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i styrelsens nyssberörda framställning, verkställa utredning och avgiva förslag rörande upprättande av högst fyra jordbruksgårdar samt att för ändamålet anlita sakkunniga personer.

Sedan Kungl. Maj:t därefter för att tagas i övervägande vid fullgörandet av ifrågavarande uppdrag åt styrelsen överlämnat en av Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott den 28 november 1925 gjord framställning, att en av de försöksgårdar, som i första hand kunde komma att inrättas, måtte förläggas till en för urbergsmoränen å sydsvenska höglandet typisk plats inom Kronobergs län, avgav *styrelsen för centralanstalten* i skrivelse den 29 november 1926 den genom Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1926 äskade utredningen. Styrelsen meddelade däri, att utredningen verkställts av en av styrelsen utsedd kommitté, bestående av lantbrukaren David Pettersson i Bjälbo samt professorerna H. Juhlin-Dannfelt och Nils Hansson.

Styrelsen hemställde i anledning av utredningen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja för upprättande av en försöksgård å kronoegendomen *Lanna nr 10 Borregård* i Saleby socken av Skaraborgs län till engångskostnader 153,500 kronor och till årlig driftkostnad 26,000 kronor ävensom för upprättande av en försöksgård å *Offers gård* i Boteå socken av Västernorrlands län, tillhörig Björkå aktiebolag, därest gården skulle av staten övertagas på arrende, till engångskostnader 56,900 kronor och till årlig driftkostnad 24,050 kronor eller, därest gården skulle av staten förvärfvas med äganderätt, till engångskostnader 137,500 kronor och till årlig driftkostnad 20,250 kronor.

Inledningsvis anförde styrelsen bland annat följande:

De nya kommitterade hade vid sitt utredningsarbete icke funnit skäl att med anledning av framställningen från Kronobergs läns hushållnings-

sällskap frångå det i föregående utredning framställda förslaget i avseende på de områden, inom vilka försöksgårdar i första rummet borde ifrågakomma, och hade sålunda icke företagit någon undersökning rörande till försöksgård lämplig egendom inom Kronobergs län eller övriga delar av det sydsvenska höglandet. Likaså hade de kommitterade ej funnit skäl att med anledning av en till dem riktad framställning från Kalmar läns södra hushållningssällskap om upprättande av en försöksgård eller filial till sådan inom sällskapets område föreslå någon ändring i den förut uppgjorda planen för försöksgårdars successiva anordnande.

Av förekommen anledning hade kommitterade ej heller ansett sig kunna föreslå omedelbart inrättande av försöksgårdar inom sandjordsområdet i Kristianstads län och lättlerområdet i Mälare—Hjälmare-dalen.

Kommitterade hade därför inskränkt sig till att uppgöra förslag angående blott de två försöksgårdar, vilka i den tidigare utredningen föreslagits att omedelbart inrättas, nämligen i Skaraborgs och i Västernorrlands län, båda avsedda huvudsakligen för jordbruksförsök men, liksom i den förberedande utredningen förutsatts, icke för mera omfattande försök på husdjursskötselns område, vartill större kreatursbesättningar erfordrades.

Sedan styrelsen därefter redogjort för de undersökningar och kostnadsberäkningar, vilka resulterat i styrelsens förslag om upprättande av en fast försöksgård å Lanna nr 10 Borregård, anförde styrelsen beträffande upprättande av en försöksgård å *Offers gård* följande:

Detaljutredning särskilt såvitt rör *Offers gård*.

Kommitterade hade besiktigt den i den förberedande utredningen till fast försöksgård för mellersta Norrland föreslagna *Offers gård* och med huvuddelägaren och disponenten för Björkä aktiebolag kaptenen H. Hedberg träffat preliminär uppgörelse om gårdens upplåtelse.

Offers gård i Boteå socken av Västernorrlands län låge nordost om Ångermanälven, omkring 4 kilometer från Undroms ångbåtsbrygga, 1.5 kilometer från Lökom station å Sollefteå—Härnösands järnväg och 31 kilometer från Sollefteå. Den hade på grund av den föregående utredningen angivits såsom den av alla föreslagna gårdar lämpligaste till fast försöksgård i mellersta Norrland. Vid besök på stället hade kommitterade också funnit de fördelaktiga omdömena till fullo bekräftade.

Egendomen omfattade 55 hektar inägor, brukade till gården och liggande väl fördelade kring denna, samt vid sidan om inägorna ursprungligen 10 torp, varav dock 2 nedlagda och igenlagda till betesmark. De återstående torpen vore arbetarlägenheter med tillsammans blott 7.5 hektar öppen jord. De vore upplättna åt arbetare vid gården, utan kontrakt, mot en årlig avgäld av sammanlagt 360 kronor. Inägojordens taxeringsvärde vore 63,200 kronor.

Till gården hörde en till 5,000 kronor taxerad, mindre kvarn med tillhörande bostads- och ekonomibyggnader samt en mindre jordlägenhet, upplåten åt mjölnaren mot en arrendesumma av 400 kronor och skyldighet att utan avgift mala för gården, men rätt till fri elektrisk kraft.

Vid gården finnes en lantshållsskola och en ladugårdsskötarskola, vilka ägaren önskade bibehålla, även om egendomen skulle upplåtas till försöksgård.

Gården vore försedd med elektrisk installation för belysning i alla byggnader och för kraft för maskiner och hiss i logbyggnaden.

Åkerjorden utgjordes, enligt tillkallade jordsakkunnigas utlåtande, av den i länet och en stor del av det övriga Norrland viktigaste åkerjordarten, en

mer eller mindre lerartad mjåla, och låge till större delen i svag lutning åt söder och sydost. Den hade genom sin lutning en jämförelsevis god torrläggning och vore delvis täckdikad. Om någon ytterligare täckdikning kunde vara behöfvig, torde framtida erfarenhet få avgöra. Jorden syntes vara fruktbar och i god hävd, vilket ock bestyrktes av vid besiktningen å fälten stående grödor och av uppgifter, som lämnats om 1924 års skörd, vilken ansåges hava motsvarat medelgod åring.

Vid huvudgården finnes följande byggnader:

2 skolbyggnader, vilka för närvarande vore och även vid en ifrågakommande upplåtelse till försöksgård skulle förbliva upplåtna till de ovan nämnda skolorna.

Bostadsbyggnad för rättaren om 5 rum och kök.

Två bostadsbyggnader om 2 rum och kök för arbetare.

Stallbyggnad av gråsten med skulle av bräder på stolpvirke, sammanbyggd med sädeslada och logbyggnad av bräder på stolpvirke, hela komplexet täckt med spån. Ladugård och stallrum vore höga, med foderbord, krubbor, golv och rännor av cement, och lämnade rymlig plats för den nuvarande kreatursuppsättningen: 40 vuxna nötkreatur och 25 ungdjur (dels av rödbrokig svensk ras, dels av fjällras) samt 10 hästar.

Sädeslada och loge vore försedda med elektrisk kraftledning och hiss.

Gödselstad vid stallbyggnadens södra långsida vore icke i tillfredsställande skick.

Magasin tillräckligt för gårdens nuvarande behov finnes.

Utöver de byggnader, som ägaren vore villig att låta den ifrågasatta försöksgården förfoga över, behöfdes dels bostadsbyggnad för föreståndaren, med kontor och rum åt ogift assistent — tills sådan byggnad skaffats kunde fullt tillfredsställande bostadslägenhet för föreståndaren få hyras i ett nyuppfört trähus i en närliggande gård — dels ock försöksloge.

Styrelsen övergår därefter till en redogörelse för innehållet i ett av kapten Hedberg för Björkå aktiebolag godkänt förslag till kontrakt om upplåtelse av Offers gård på arrende till centralanstalten för användning som försöksgård ävensom för en av kommitterade med utgång från detta förslag verkställd kostnadsberäkning, enligt vilken statens engångskostnader skulle uppgå till 56,900 kronor samt de årliga driftkostnaderna, i den mån de icke täcktes av inkomsterna, till 24,050 kronor.

Styrelsen anför vidare.

Sedan kommitterade avslutat utredningen rörande arrende av Offers gård i och för upprättandet därstädes av en försöksgård, hade bolaget erbjudit att, för underlättande av förverkligande av ägarnas önskan att få gården till centralpunkt för jordbruksförsöksverksamheten i länet, med full äganderätt överlämna sagda gårds inägojord utan skog, med villkor att staten till pris, som av en värderingsnämnd fastställdes, dock högst 100,000 kronor, inlöste gårdens samtliga levande och döda inventarier samt byggnader med undantag av de två för skolorna använda husen, vilka jämte omgivande tomt och trädgård skulle förbliva bolagets egendom.

Godtoges detta erbjudande, skulle engångskostnaden för försöksgårdens upprättande kunna beräknas till 137,500 kronor och driftkostnaderna i vad de överstege inkomsterna till 20,250 kronor.

Den erbjudna överlåtelsen av äganderätten till inägojorden av Offers gård

syntes såväl i ekonomiskt hänseende som genom den större trygghet och handlingsfrihet i avseende på försöksgårdens skötsel, som därmed skulle följa, erbjuda så avsevärda fördelar, att styrelsen ansåge sig böra förorda detta senare förslag.

I avseende på försöksgårdarnas administration syntes det på i den förberedande utredningen anförda skäl, att denna borde tillkomma centralanstaltens styrelse, på vilken det därefter ankomme att ordna verksamheten på lämpligaste sätt. Givetvis borde därvid åt föreståndaren för jordbruksavdelningen anförtros att hava den närmaste ledningen av denna verksamhet. Tillika syntes vara lämpligt, att tillfälle bereddtes representanter för hushållningssällskapen eller andra för jordbruket i de orter, där försöksgårdarna voro belägna, intresserade personer, att deltaga i uppgörandet av plan för följande års försöksverksamhet. Likaså syntes, såsom ock i den förberedande utredningen uttalats, samarbete böra sökas mellan försöksgårdarnas ooh andra jordbruksforskningsanstalters verksamhet.

Från styrelsens beslut rörande upprättande av fasta försöksgårdar var *ledamoten av styrelsen lantbrukaren O. Nilsson* i Tånga skiljaktig samt gjorde för sin del följande uttalande:

För närvarande borde endast två fasta försöksgårdar komma till stånd, men, då denna begränsning i antalet av statsfinansiella skäl torde vara ofrånkomlig, vore det av lika stor vikt att även kostnaderna för deras iordningställande hölles inom rimliga gränser. Mot valet av Lanna Borregård i Skaraborgs län som plats för försöksgård torde från *försökssynpunkt* intet vara att erinra. Kostnaderna för egendomens iordningställande syntes emellertid bliva så avsevärda, att egendomen borde lämnas ur räkningen. Lämpligare torde då vara att aptera för ändamålet en större kronoegendom och eventuellt fränkilja överflödiga arealer. Vore en dylik egendom väl byggd, kunde nybyggnadskostnaderna väsentligen nedbringas och måhända helt undvikas.

Mot Offers gård i Västernorrlands län vore icke heller något att erinra från *försökssynpunkt* men kunde han icke vara med om, att en statens försöksgård förlades till en arrenderad egendom.

Då den ekonomiska frågan måste tillmätas stor betydelse och anordningen med fasta försöksgårdar vore oprövd i vårt land, syntes det vara av desto större vikt att gå försiktigt tillväga och begränsa kostnaderna till det minsta möjliga. Andra utvägar för frågans lösande än dem kommitterade föreslagit syntes därför böra prövas. Främst syntes då böra undersökas, huruvida icke systemet med fasta försöksgårdar skulle kunna förverkligas å lantbruksinstituten vid Alnarp och Ultuna, där staten förfogade över såväl behöfliga jordområden som därtill hörande byggnader och inventarier. Det torde vara uppenbart, att engångskostnaderna kunde på så sätt väsentligen nedbringas. Det förhållandet att institutens egendomar vore större än vad som ifrågasattes för fasta försöksgårdar borde icke utgöra hinder, tvärtom, då därigenom utöver de försök, som skulle utföras å det egentliga försöksområdet, sådana försök som krävde större arealer kunde förläggas till den övriga delen av egendomen. Ävenledes torde beaktas betydelsen av en försöksgård på en plats, där utbildningen av agronomer och konsulenter försiginge. Att lämna landets utan gensägelse viktigaste jordbruksdistrikt utom räkningen vid planerandet av fasta försöksgårdar finge väl också anses mindre välbetänkt.

Beträffande möjligheten och lämpligheten av förläggande, på sätt ifrågasatts, av försöksverksamhet av förevarande slag till lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp avgav *styrelsen för centralanstalten* den 15 juli 1927 infordrat utlåtande. Styrelsen överlämnade därvid tillika yttranden från nämnda instituts styrelser samt från centralanstaltens nämnd med bifogat särskilt yttrande av överassistenten P. Bolin. Samtliga styrelser ävensom nämnden ställde sig avvisande mot tanken på inrättande av försöksgårdar vid lantbruksinstitutet, därvid särskilt framhölls, dels att en sådan anordning åsidosatte institutens huvuduppgift att tjäna undervisningen vid till dem förlagda läroanstalter, dels ock att jordmänen inom de delar av institutsegendomarna, som utan olägenhet för undervisningsverksamheten skulle kunna fränkiljas, vore så ojämn, att utrymme icke lämnades för så omfattande försök, som avsetts skola utföras vid de ifrågasatta försöksgårdarna. Överassistenten Bolin uttalade att, därest en utvidgning av den centraliserade försöksverksamheten krävdes, för sådant ändamål borde i första hand utnyttjas de möjligheter, som redan funnes på lantbruksinstitutens egendomar, och att först därefter funnes anledning realisera förslaget om inrättande av två nya försöksgårdar.

I proposition till 1928 års riksdag, nr 136, begärde Kungl. Maj:t anslag till upprättande av en fast försöksgård vid *Lanna Borregård*. Sedan jordbruksutskottet — under förmälan, bland annat, att utskottet tillmätte avgörande betydelse åt de skäl, som anförts mot ovan omförmälda anordning med fasta försöksgårdar å institutsegendomarna vid Ultuna och Alnarp — tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, bifölls detsamma av riksdagen (skr. nr 213).

Vid 1929 års riksdag hemställdes i två likalydande *motioner* (I: 45; II: 93), att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till 1930 års riksdag om inrättande i Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket i *mellersta Norrland*.

Jordbruksutskottet anförde beträffande ifrågavarande motioner, att utskottet i likhet med motionärerna ansåge vägande skäl tala för inrättande, på sätt centralanstaltens styrelse ifrågasatt, av en försöksgård för mellersta Norrland, en anordning som utskottet i övrigt funne vara en naturlig konsekvens av den ställning i förevarande avseende, som riksdagen redan intagit. Utskottet ansåge sig å andra sidan icke böra påkalla framställning därutinnan till 1930 års riksdag men vore övertygat, att Kungl. Maj:t skulle vid lämplig tidpunkt förelägga riksdagen förslag i ämnet. På grund därav hemställde utskottet, att de väckta motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Utskottets hemställan godkändes av riksdagen.

Uti en till Kungl. Maj:t inkommen, den 14 oktober 1929 dagtecknad skrivelse har *Björkå aktiebolag*, med förmälan att bolaget vore synnerligen intresserat av att en försöksgård komme till stånd som ett led i strävandena att höja mellersta Norrlands jordbruk, erbjudit sig att för underlättande av

denna plans förverkligande, under förutsättning att avstyckning av inrösningsjorden kunde ske utan tilldelning av skogsmark, på staten med full äganderätt överlåta all till Offers gård hörande inägojord jämte därå uppförda byggnader med undantag likväl av viss angiven mark och vissa byggnader, däribland den till gården hörande kvarnen samt de byggnader, som disponerades av Offers lantbrukshålls- och ladugårdsskötarskola. I skrivelsen har uttalats, att det område, som innefattades i överlåtelsen, utgjorde tillhoppa 71.74 hektar jord, därav 47.50 hektar åker, 8.89 hektar gårdsbäckar, 3.96 hektar tomt, 3.63 hektar betesmark och 7.76 hektar skogsmark. Såsom villkor för överlåtelsen har ytterligare föreskrivits, att staten övertog samtliga levande och döda inventarier till värden, som bestämdes av tre värderingsmän enligt lagen om skiljemän.

Styrelsen för centralanstalten har efter remiss i yttrande den 12 november 1929, under åberopande av sitt utlåtande den 29 november 1926, förklarat sig livligt tillstyrka, att staten övertog Offers gård enligt sistnämnda erbjudande.

Sedan Kungl. Maj:t därefter anmodat byggnadsstyrelsen att avgiva utlåtande rörande förläggande av en fast försöksgård till Offers gård, därvid styrelsen hade att utgå från ett antagande från Kungl. Maj:ts sida av bolagets erbjudande den 14 oktober 1929, samt att för gårdens användning som försöksgård tarvades uppförande av i ärendet omförmälda försöksloge ävensom de byggnadsarbeten i övrigt, som ansetts erforderliga, har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 5 december 1929 anfört:

Byggnadsstyrelsen, som, då i ärendet icke föreläge något besiktningensutlåtande rörande de i överlåtelsen ingående byggnadernas tillstånd och beskaffenhet, icke kunnat bilda sig någon uppfattning i detta hänseende, hade i samråd med centralanstaltens för försöksväsendet på jordbruksområdet sekreterare professorn Th. Björkman beräknat, att kostnaderna för uppförande av en ny försöksloge och en ny täckt gödselstad samt för övriga byggnadsarbeten, vilka huvudsakligen komme att avse iordningställande av rättarbostaden till föreståndarbostad, icke komme att överstiga 25,000 kronor. Styrelsen hade därvid beträffande förstnämnda nybyggnad utgått från den av styrelsen tidigare granskade kostnadsberäkningen för en byggnad av liknande typ vid den fasta försöksgården vid Lanna Borregård.

Lantbruksstyrelsen har i infordrat utlåtande den 27 december 1929 angående förläggande av en fast försöksgård till Offers gård anfört i huvudsak följande:

Då det knappast torde ankomma på lantbruksstyrelsen att verkställa utredning angående den ifrågasatta försöksgårdens ekonomi, ansåge sig styrelsen i frågans nuvarande läge böra inskränka sig till att uttala att, då enligt föregången, av sakkunniga företagen undersökning på platsen Offers gård vore lämplig till försöksgård, det av Björkå aktiebolag den 14 oktober 1929 gjorda erbjudandet att till staten utan ersättning överlämna Offers gård jämte — med vissa undantag — densamma tillhörande byggnader enligt lantbruksstyrelsens förmenande syntes böra antagas.

Efter det *styrelsen för centralanstalten* anbefallts att verkställa den vidare utredning, som kunde vara påkallad för närmare beräkning av de kostnader, som för staten skulle föranledas av ett övertagande av *Offers gård* för användning såsom fast försöksgård, samt att därmed ävensom med eget förnyat utlåtande inkomma till Kungl. Maj:t, har styrelsen i yttrande den 3 mars 1930 anført:

Under förutsättning av att statsmakterna antoge ifrågavarande erbjudande av *Björkä aktiebolag*, torde *Offers gård* lämpligen böra övertagas av staten från och med den 14 mars 1931. Det vore givetvis icke möjligt att nu mera exakt beräkna de kostnader, som skulle uppstå för statsverket vid övertagande mer än ett år senare av inventarierna vid gården, särskilt vid den anordning med särskilda värderingsmän, som den nuvarande ägaren av gården föreslagit. För erhållande av en preliminär uppgift om de sannolika kostnaderna för övertagande av ifrågavarande inventarier hade styrelsen emellertid låtit verkställa en förberedande värdering av dem. Värderingsinstrumentet slutade på ett belopp av 49,185 kronor. Enligt vad styrelsen under hand inhämtat, torde dock bolaget vara villigt överlämna de sålunda värderade inventarierna för tillsammans 45,000 kronor. Detta anbud torde böra antagas av staten. Möjligen kunde uppstående förändringar i inventariet under tiden till den 14 mars 1931 giva anledning till jämkning i nyssnämnda belopp.

Beträffande övriga engångskostnader, som *Offers gårds* iordningställande till försöksgård torde medföra för staten, finge anföras följande.

För komplettering av inventariet, särskilt med avseende på egentliga försöksinventarier, såsom försökssåmaskin, försökströskverk, säckar för tillvaratagande av skörden på olika försöksparceller m. m., ävensom kontorsinventarier och enklare laboratorieutrustning etc. torde behöva beräknas ett belopp av 5,000 kronor. Av byggnader behövde uppföras en försökslada, varjämte en tidsenlig gödselstadsanläggning torde böra komma till utförande. Kostnaderna för sagda byggnadsarbeten hade approximativt beräknats till 15,000 kronor. I samband med gårdens övertagande för försöksändamål torde vidare vissa av redan befintliga byggnader böra underkastas reparation och förbättringsåtgärder. Sålunda torde för den nuvarande rättarbostadens apterande till föreståndarbostad böra beräknas en kostnad av omkring 5,000 kronor, och reparationsarbeten avseende arbetarbostäder samt loge och ladugård kunde väntas uppgå till sammanlagt 5,000 kronor. Slutligen torde — liksom på sin tid för *Lanna försöksgård* — ett belopp av 2,500 kronor böra stå till förfogande för inköp av fodermedel och utsäde under första våren.

De totala engångskostnaderna torde alltså böra beräknas på följande sätt:

Engångskostnader för Offers försöksgård.

Lösen för levande och döda inventarier	kronor	45,000
Komplettering av inventarier	»	5,000
Byggnader: försökslada och gödselstad	»	15,000
reparation m. m. av äldre byggnader	»	10,000
Foder och utsäde första våren	»	2,500

Kronor 77,500.

Med avseende på de årliga driftkostnaderna av statsmedel för Offers försöksgård hade styrelsen i sin skrivelse den 29 november 1926 beräknat dessa till 20,250 kronor vid det alternativet, att staten skulle övertaga gården med äganderätt. Enligt nu föreliggande anbud om överlämnande till staten av Offers gård skulle den produktiva arealen bli något mindre än vad förut beräknats, och härav torde föranledas någon nedsättning av de beräknade såväl bruttointkomsterna som bruttoutgifterna. Beträffande behovet av driftkostnadsanslag, vilket borde beräknas såsom skillnaden mellan bruttoutgifterna och bruttointkomsterna av jordbruksdriften, torde detta snarast kunna förväntas bli något stegrat genom arealbegränsningen.

Med iakttagande av det ovan sagda och i övrigt med stöd av den erfarenhet, som redan hunnit vinnas beträffande Lanna försöksgård, hade styrelsen uppgjort följande beräkning av de sannolika årliga utgifterna och driftinkomsterna vid Offers gård.

Beräkning av årliga utgifter och inkomster vid Offers försöksgård.

Utgifter.

Avlöningar:		
Föreståndarens lön (löneklass B 26)	7,380	
1 assistent	4,200	
1 arbetande rättare	1,200	
1 ladugårdsskötare	1,400	
1 stallkarl	900	
Elever	3,000	
Daglönare	3,500	
Mjölknings	1,680	23,260
Kraftfoder	4,000	
Utsäden	500	
Konstgödsel och kalk	2,500	
Elektrisk kraft och lyse, ledningarnas underhåll	1,500	
Bränsle, byggnadsvirke, krakstör	1,500	
Telefonavgifter	250	
Kontorsutensilier	300	
Maskiner och redskap, nyanskaffning	1,000	
Byggnaders och inventariers underhåll	2,500	
Skatter och övriga onera	1,200	
Diverse utgifter för lantbruket och försöksverksamheten ...	2,500	17,750
		Kronor 41,010.

Inkomster.

Råg 9,000 kg à 15 öre	1,350	
Potatis 24,000 kg. à 8 öre	1,920	
Mjök 100,000 kg. à 15 öre	15,000	
Slaktdjur	1,000	19,270
Bostadshyra av föreståndaren		800
» » assistenten		150
		Kronor 20,220.

Då utgifterna vid försöksgården enligt förestående beräkning skulle uppgå till 41,010 kronor och inkomsterna av jordbruket till 20,220 kronor, torde alltså driftkostnadsanslaget böra beräknas till 20,790 kronor eller avrundat 20,800 kronor.

Styrelsen hade tidigare i överensstämmelse med det ursprungliga förslaget för Lanna och Offers försöksgårdar beräknat lönen för försöksgårdens föreståndare efter placering i löneklass B 26. Emellertid finge anmärkas, att föreståndaren vid Lanna försöksgård icke erhållit högre arvode än som motsvarade löneklass B 24. Styrelsen hyste fortfarande den uppfattningen, att det för försöksverksamheten vore av värde, om försöksgårdarnas föreståndare kunde erhålla den löneställning, som motsvarades av löneklass B 26. Skulle emellertid i konsekvens med statsmakternas tidigare beslut beträffande Lanna försöksgård jämväl vid Offers försöksgård föreståndaren erhålla arvode endast motsvarande löneklass B 24, torde ifrågavarande arvode på grund av gällande dyrortsgruppering böra utgå med 6,528 kronor per år. Driftkostnadsanslaget torde då kunna minskas till avrundat 20,000 kronor.

För tiden 14 mars—30 juni 1931 torde driftkostnadsanslaget böra beräknas till 7,500 kronor.

På grund av vad sålunda anförts hemställde styrelsen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för upprättande av försöksgård för jordbruket å Offers gård bevilja för budgetåret 1930/1931 till engångskostnader 77,500 kronor och till driftkostnader 7,500 kronor.

Statskontoret har rörande upprättande av en försöksgård å Offers gård i infordrat utlåtande den 8 mars 1930 anført:

Statskontoret hade i utlåtande den 10 januari 1928 beträffande Lanna Borregård uttalat vissa betänkligheter mot anordnandet av försöksverksamhet i form av fasta försöksgårdar innan en plan för, huru den statliga och den med statsmedel understödda försöksverksamheten på sagda område inom landet skulle ordnas, blivit utarbetad och underkastad vederbörlig granskning. Sedan nyssberörda utlåtande avgivits, hade emellertid Kungl. Maj:t och riksdagen beslutat anordnandet av en dylik försöksgård å Lanna Borregård och för sådant ändamål anvisat erforderliga medel. Kungl. Maj:t och riksdagen torde härigenom få anses hava i princip anslutit sig till tanken på anordnandet av försöksverksamhet av denna art. Med hänsyn härtill och då det nu föreliggande, av Björkå aktiebolag gjorda erbjudandet syntes för statsverket ekonomiskt fördelaktigt och någon tvekan om Offers gårds lämplighet för det avsedda ändamålet ej syntes råda, ansågo sig statskontoret kunna tillstyrka antagande av bolagets nu gjorda erbjudande med därvid fästade villkor.

Den av centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet gjorda beräkningen av engångskostnaderna för den nya försöksgården hade icke givit statskontoret anledning till erinran.

I fråga om beräkningen av de årliga utgifterna och driftinkomsterna finge statskontoret erinra, att föreståndaren vid Lanna försöksgård erhållit arvode motsvarande begynnelselönen i lönegrad B 24 (d. v. s. löneklass B 24). Någon anledning att tillerkänna föreståndaren för Offers försöksgård högre avlöning syntes icke föreligga. Statskontoret ansågo sig emellertid böra framhålla, att enligt tillämpade löneprinciper tjänsteman å extra stat eller därmed jämförlig tjänsteman regelmässigt brukade erhålla lön, som med en löneklass understeg den avlöning, vilken skulle tillkomma en ordinarie tjänsteman i motsvarande lönegrad. Även

om sålunda skäl talade för att icke bereda nu ifrågavarande föreståndare högre lön än enligt löneklass B 23, ansåge sig statskontoret, då det torde vara lämpligt att likformighet i detta hänseende rådde mellan Lanna och Offers försöksgårdar, böra tillstyrka, att föreståndaren för sistnämnda försöksgård erhöle avlöning motsvarande löneklass B 24. Utgifterna skulle härigenom komma att minskas med 852 kronor.

Mot övriga av centralanstalten i ärendet föreslagna löneförmåner funnes från statskontorets sida ej något att erinra.

Beträffande tjänstemännen torde böra föreskrivas, att i tillämpliga delar skulle gälla, ifråga om föreståndaren vad i avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare i statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, med härtill hörande tillämpnings- och tilläggsbestämmelser funnes stadgat beträffande befattningshavare i lönegraden B 24, samt ifråga om assistenten vad i kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 356) med avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, funnes uti 1 Avd. 2 kap. stadgat beträffande extra ordinarie befattningshavare i 18:e lönegraden.

De övriga av anstalten beräknade utgifts- och inkomstbeloppen hade ej heller givit statskontoret anledning till erinran.

Då det emellertid syntes vara av vikt, att försöksgårdens stat angåve gårdens samtliga inkomster och utgifter, torde det vara nödvändigt att, i likhet med vad som skett exempelvis ifråga om frökontrollanstaltens filial i Alnarp, i sagda stat jämväl upptaga en särskild post för dyrtidstillägg åt föreståndaren och assistenten, för vilket ändamål torde böra beräknas förslagsvis 1,600 kronor. Vid sådant förhållande torde det för gårdens drift behövliga anslaget böra erhålla karaktären av förslagsanslag. Statskontoret förutsatte härvid, att av de i staten angivna posterna endast den för sistberörda ändamål avsedda upptoges under beteckningen »förslagsanslag».

I händelse av bifall till de sålunda av statskontoret föreslagna förändringarna torde det årliga driftkostnadsanslaget böra beräknas till cirka 21,600 kronor.

Mot centralanstaltens förslag att för tiden 14 mars—30 juni 1931 måtte äskas ett anslag av 7,500 kronor till driftkostnader hade statskontoret icke något att erinra.

Vidare har *lantmäteristyrelsen*, efter remiss, i utlåtande den 17 mars 1930 yttrat:

Offers by hade undergått laga skifte dels å utmarken och dels å inägorna. Vissa laga skifteslotter hade därefter undergått sekundära delningsförrättningar. Enligt vad förrättningshandlingarna gåve vid handen ägdes flertalet av de sålunda lagligen utbrutna fastigheterna av Björkå aktiebolag. Att döma av de arealuppgifter, som av bolaget lämnats i dess skrivelse den 14 oktober 1929, torde den staten erbjudna gåvan avse inägojorden till samtliga bolagets fastigheter i byn med undantag för de områden därav, som uttryckligen undantagits. För avskiljandet av det erbjudna området erfordrades alltså ett flertal avstyckningsförrättningar.

Enligt vad *lantmäteristyrelsen* under hand inhämtat avsåges med remissen till styrelsen allenast, att styrelsen skulle yttra sig, huruvida avstyckning av det erbjudna inägoområdet lagligen kunde ske utan hinder därav, att med detsamma icke följde någon skogsmark. I detta avseende

hölle styrelsen före, att här borde anses föreligga ett sådant undantagsfall, då stadgandena i 19 kap. 3 § jorddelningslagen icke borde av skiftesmyndigheterna tolkas efter bokstaven, enär därigenom skulle motverkas det mål, vartill bestämmelserna syftade, eller befrämjandet av jordbruksnäringsen i orten. Då anläggandet av en statens försöksgård på ifrågavarande egendom uppenbarligen skulle bliva till stor nytta för ortens jordbrukare och för driften av försöksgården icke torde erfordras någon skogsmark, ansåge styrelsen kravet på tilldelning av skogsmark böra kunna i förevarande fall eftergivvas.

Departements-
chefen.

Genom sitt bifall till Kungl. Maj:ts hemställan om upprättande vid Lanna Borregård av en fast försöksgård för jordbruket tog 1928 års riksdag ett avgörande steg mot förverkligande av det önskemål rörande anordnande av särskilda fasta försöksgårdar i olika delar av landet, som redan vid 1920 års riksdag kommit till uttryck. Riksdagens beslut år 1928 står i full överensstämmelse med det förslag, som i betänkande år 1925 avgavs av den utav styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet tillsatta kommittén. Såsom av redogörelsen för sagda betänkande framgår förmenade kommitterade, att den första fasta försöksgården borde förläggas till en plats, representativ för den i riket utbredd förekommande styva lerjorden, och föreslogo kommitterade därvid Lanna Borregård. Riksdagens godtagande av detta förslag innebar ett avvisande av den under utredningens gång framkomna tanken på anlåtande för ifrågavarande försöksverksamhet av någon utav de under lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp lydande egendomarna.

Kommitterade hava, såsom förtjänt att i andra hand upprättas, tänkt sig en till mellersta Norrland förlagd försöksgård. Mot kommitterades, av i ärendet hörda myndigheter biträdda förslag att för sådant ändamål borde såsom särskilt lämplig användas Offers gård i Västernorrlands län, har jag intet att erinra. Åkerjorden till Offers gård synes vara typisk icke blott för länet utan jämväl för en stor del av det övriga Norrland. Även med hänsyn till andra förhållanden — jag tänker därvid icke minst på det nära grannskapet till Sveriges utsädesförenings filialstation å Holm — torde Offers gård vara väl ägnad som försöksgård för nu ifrågavarande del av landet.

I propositionen till 1928 års riksdag angående Lanna Borregård uttalades önskvärdenheten av att på en gång kunnat upprättas åtminstone några försöksgårdar, representativa för jordbruksförhållanden och jordarter inom olika delar av landet, men framhölls, att man för det dåvarande, med hänsyn till de med en försöksgårds upprättande och drift förbundna icke obetydliga utgifterna, syntes få begränsa sig till anläggande av allenast en sådan gård. Genom Björkå aktiebolags frikostiga erbjudande att utan vederlag på staten överlåta större delen av till Offers gård hörande inägor samt flertalet av gårdens byggnader har emellertid nu yppats en möjlighet att för rimliga kostnader nå ett stycke ytterligare framåt på den inslagna vägen. Det synes önskvärt, att staten begagnar det tillfälle, som sålunda står till buds, där-

igenom åstadkommande att jämväl den andra av de två, såsom för jordbruket mest betydelsefulla i första rummet föreslagna fasta försöksgårdarna blir en verklighet. Lämplig tidpunkt för ett övertagande av Offers gård för statsverkets räkning torde vara den 14 mars 1931.

Verksamheten vid denna andra försöksgård synes böra organiseras i likhet med vad som skett vid Lanna Borregård. Jämväl Offers gård torde sålunda böra stå under högsta uppsikt av centralanstalten för jordbruksförsök, som skall hava att fastställa försöksplanerna samt i övrigt ansvara för arbetet på gården. Närmaste ledningen av gården torde böra handhas av en föreståndare, vid vars sida skall finnas nödig personal. Liksom vid Lanna Borregård bör givetvis även vid Offers gård samarbete äga rum med jordbrukare och intresserade i trakten.

Kostnaderna för anläggande och drift av en försöksgård vid Offers gård anser jag kunna i huvudsak beräknas enligt styrelsens för centralanstaltens förslag. Engångskostnaderna torde sålunda få uppskattas till 77,500 kronor, beräknade på det sätt, styrelsen angivit. Beträffande driftkostnaderna vill jag erinra om att, såsom redan styrelsen framhållit, föreståndaren för försöksgården vid Lanna Borregård erhåller arvode efter placering i löneklassen B 24. Någon anledning torde ej finnas att placera föreståndaren för den nu ifrågasatta försöksgården i annan löneklass. Efter gällande dyrortsgruppering skulle föreståndarens årslön sålunda bli 6,528 kronor. Med hänsyn härtill och enligt styrelsens i övrigt anförda beräkningar, mot vilka jag icke finner anledning till anmärkning, skulle de årliga utgifterna för Offers försöksgård — frånsett dyrtidstillägg åt föreståndaren och assistenten — belöpa sig till 40,158 kronor och de årliga inkomsterna uppgå till 20,220 kronor.

Statskontoret har förordat, att för bestridande av ovannämnda dyrtidstillägg åt föreståndaren och assistenten i staten för försöksgården skulle upptagas en särskild post med förslagsanslags natur å 1,600 kronor. Denna anordning synes lämplig. Med hänsyn därtill att verksamheten å försöksgården skulle taga sin början först den 14 mars 1931 torde för budgetåret 1930/1931 behöva beräknas allenast en del av nämnda belopp. På sätt ifrågasatts beträffande den nu föreslagna försöksgården, torde framdeles jämväl dyrtidstilläggen för personal vid Lanna Borregård böra utgå från det till försöksgårdens drift anvisade anslaget.

Med hänsyn till vad ovan anförts skulle alltså för bestridande av driftkostnaderna vid Offers gård erfordras ett årligt anslag av $(40,158 - 20,220 + 1,600 =) 21,538$ kronor eller avrundat 21,600 kronor, vilket anslag av skäl statskontoret framhållit torde böra erhålla karaktären av förslagsanslag. Enär emellertid Offers gård icke skulle övertagas av staten förrän från och med den 14 mars 1931, torde för täckande av driftkostnaderna för budgetåret 1930/1931 allenast behöva äskas ett dylikt anslag av 7,500 kronor, däri inbegripet utgifter för dyrtidstillägg.

På grund av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för budgetåret 1930/1931 anvisa

dels för upprättande vid Offers gård i Boteå socken av Västernorrlands län av en fast försöksgård för jordbruket till engångskostnader ett

extra reservationsanslag av..... kronor 77,500,

dels ock till driftkostnader för nämnda försöksgård ett

extra förslagsanslag av kronor 7,500.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Vid protokollet:

Joh:s Thygesen.